

VIDE UN MĒS

2019. GADA 15. OKTOBRIS

Kā saimniekot aizsargājamās teritorijās. Mīti un patiesība

Gita Strode, Dabas aizsardzības pārvaldes Dabas aizsardzības departamenta vadītāja:

— Ar saimniekošanu un uzņēmējdarbības attīstību īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (ĪADT) diemžel saistīs ļoti daudz mītu. ļoti bieži tiek pārprastas normatīvo aktu prasības, un uzņēmēji un potenciālie uzņēmēji uzskata, ka aizliegumi ir stingrāki nekā patiesībā, lai gan īpašnieki paši nezina un nav nemaz interesējušies, kādi saimnieciskās darbības ierobežojumi pastāv. Daudzi vienkārši dzīvo ar apziņu, ka viss aizliegts, un tiek kultivēti mīti, ka, piemēram, nacionālajos parkos uzņēmējdarbība vispār nav atļauta, lai gan šis mīts nevar būt tālu no patiesības.

Problēma – nesakārtotas īpašumtiesības

— Reizēm, zinot, ka kaut kādai darbībai nepieciešams saņemt atļauju, potenciālie uzņēmēji nedara neko un atļauju pat nemaz neprasā, jo dzīvo ar pārliecību, ka atļauju valsts iestādes nedos. Lai gan gadījumi, kad atļaujas netiek izsniegtais, ir ārkārtīgi reti.

Ja arī ir kādi ierobežojumi, tad Dabas aizsardzības pārvalde kopā ar uzņēmēju meklē risinājumus un

kompromisu, nosacījumu izpildi, lai varētu attīstīties.

Jāatzīst, ka reizēm arī grēkojam no savas puses un, iespējams, atsevišķas situācijas netiek pietiekami izskaidrotas vai arī juridiskā valoda ir grūti uztverama, taču arī Pārvalde daudzi jautājumi tiek sakārtoti un ikdienas darbā speciālisti nāk pretī ikviename, kas ir gatavs sadarboties un strādāt dabai draudzīgi.

Saimniekojot ĪADT, nereiti problēmas rada nesakārtotās īpašumtiesības – šis faktors gan ir aktuāls ne tikai aizsargājamā dabas teritorijā, bet arī ārpus tām.

Vienlaikus bieži ir situācijas, kad potenciālie uzņēmēji nav elastīgi un negrib pieņemt jaunas idejas vai meklēt jaunas nišas, kā saimniekot un dzīvot ĪADT. Ir situācijas, kad tiešam ir aizliegumi un nav iespēju izvēlētajai saimnieciskajai darbībai, bet vairumā gadījumu ir dažadas iespējas, ko var izmantot.

► 2. lpp.

Engures dabas parku palīdz apsaimniekot savvaļas govis un zirgi

Kas ir īpaši aizsargājamās dabas teritorija?

Pavisam Latvijā ir 655 ar likumiem vai Ministru kabineta noteikumiem apstiprinātas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kas savstarpēji atšķiras ar izveidošanas mērķiem, teritorijas platību un dažādu aizsardzības pakāpi – atļautajām un aizliegtajām darbībām.

Katrām reģionam – savs atkritumu poligons

Šobrīd valstī ir noteikti **10 atkritumu** apsaimniekošanas reģioni – Austrumlatgales, Dienvidlatgales, Liepājas, Malienas, Piejūras, Rīgas, Ventspils, Vidusdaugavas, Zemgales un Ziemeļvidzemes.

Katrā no Latvijas reģioniem izveidoti atkritumu apglabāšanas poligoni – speciāli ierīkotas un aprīkotas vietas atkritumu apglabāšanai uz zemes vai zemē, kur nodrošināti normatīvajos aktos noteiktie vides aizsardzības pasākumi. Kopā ir **11 poligoņi**: Austrumlatgales reģionā – «Križevniki» Rēzeknes novadā, Dienvidlatgales – «Ciniši» Daugavpils novadā, Liepājas – «Ķīvītes» Grobiņas novadā, Malienas –

«Kaudzītes» Gulbenes novadā, Piejūras – «Janvāri» Talsu novadā, Rīgas – «Getliņi» Stopiņu novadā, Ventspils – «Pentuļi» Ventspils novadā, Vidusdaugavas – «Dziļā vāda» Krustpils novadā, Zemgales – «Brakšķi» Jelgavas novadā un «Grantiņi» Bauskas novadā

un Ziemeļvidzemes – «Daiße» Pārgaujas novadā.

Piezīras reģiona (9 pašvaldību) atkritumi – Talsu novada «Janvāros»

Piezīras reģionā ietilpst – Jūrmalas pilsēta, kas uzsākusi izstāšanās

ra krātuves kopējā ietilpība tika lēsta 480 000 m³. Kā norādīts A kategorijas piesārnojošās darbības atļaujā, 2013. gadā krātuvei aizpildīti 32% kubatūras, līdz ar to tolaik tika prognozēts, ka šīs krātuves ekspluatācijas ilgums būs 7–9 gadi. Lai palielinātu atkritumu apglabāšanas vietu, pirms pāris gadiem ir ierīkotas manuālās un mehāniskās šķirošanas iekārtas, ar kuru palidzību tiek atšķirots melnais metāls, papīrs, kartons, plastmasa, inertie atkritumi, koksnē, tekstils, gumija utt. Nākotnē plānots izveidot šūnas pārtikas atkritumu apglabāšanai, lai varētu apkalpot pārtikas ražošanas uzņēmumus.

► 4. lpp.

Kā saimniekot aizsargājamās teritorijās. Mīti un patiesība

Latvija ir astoņas aizsargājamo dabas teritoriju kategorijas:

Cetri nacionālie parki (Slīteres, Kemeru, Gaujas un Rāzna), kas ir plaši apvidi, kur tiek aizsargātas dabas vērtības, ainaviskas vērtības un kultūrvēsturiskais mantojums, vienlaicīgi veicot zinātnisko izpēti, izglītošanu un atpūtas organizēšanu.

Viens biosfēras rezervāts (Ziemeļvidzemes) plaša teritorija, kurā starptautiski nozīmīgas dabas un ainaviskas vērtības tiek saglabātas, nodrošinot ilgtspējīgu sociālo un ekonomisko attīstību.

Devīni aizsargājamo ainavu apvidi (piemēram, Veclacene, Vestiena, Ziemeļgauja, Augšdaugava, Augšzeme, Vecpiebalga), kas ir lielas teritorijas, kurās tiek aizsargāta ipaša skaita un daudzveidīga Latvijai raksturiga aina un kultūrvērtība.

42 dabas parki, kas ietver noteiktu apvidu dabas un kultūrvēsturiskās vērtības (piemēram – Gaiziņkalns, Piejura, Abavas senleja, Ogres ieļeva, Daugavas loki, Talsu pārgauja). Dabas parki ir piemēroti raksturīgās ainavas saglabāšanai, sabiedrības izglītošanai un atpūtai, bioloģiskās daudzveidības uzņemšanai.

Latvija ir arī **261 dabas liegums**, kas ir teritorijas, kurās aizsargā retas vai izzūdošas sugas vai biotopu, parasti cilvēku mazpārveidotās un saskaņoti apsaimniekotas platības.

Cetri dabas rezervāti (Teiču, Krustkalnu, Grīnu un Morīcas), kas ir teritorijas ar gandrīz neskartu dabu, kur uzturēties drīkst tikai ar ipašām atlaujām zinātniskās izpētes vajadzībām, lai nodrošinātu dabas procesu

► 1. Ipp.

Noteikumi, lai saglabātu dabisku ekosistēmu

Katras ipaši aizsargājamās dabas teritorijas atļautas un aizliegtas darbības ir definētas vai nu speciāli šai teritorijai radītajos izmantošanas un aizsardzības noteikumos, vai vispārejtos Ministru kabineta noteikumos „Ipaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārejie aizsardzības un izmantošanas noteikumi“. Kopumā

nosacījumi un aizliegumi ir vērsti uz dabisku ekosistēmu saglabāšanu, piemēram, mazāk intensīva vai aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegums apmežot vai apart dabiskus zālajus, nosacījums saglabāt purvus un citus mitrājus, dabisko ūdenstēcu un ezeru saglabāšana. Nosacījumi atkarīgi arī no katras teritorijas zonējuma – vai tā ir dabas lieguma zona, rezervāta vai ainavu aizsardzības zona. Pēdējā no tām aizņem proporcionāli lielako daļu ĪADT platības, un šajā zonā ierobežojumi saimnieciskajai darbībai ir minimāli.

Pasaule šajā ziņā eksiste dažadas pieejas, Latvijā diemžēl uzsvars liks uz normativismu – dažādi ierobežojumi noteikti ar noteiku, normatīvo aktu palīdzību. Ir valsts, kur regulējums tiek veidots ar brīvprātīgo ligu palīdzību, tas ir, lielākā zemju ipašnieki vienījas ar valsti par to, kā konkrētajā ĪADT saimniekos, kādā nosacījumi

tiks ievēroti, un nekādas papildu kompensācijas no valsts par to ne tiek maksātas, jo uzņēmēji sareža aizsargājamās teritorijas sev jauno biznesa nišu. Kā piemērs jāmin Itālija, kur „Natura 2000“ teritorijās ar šo principu pamatā tiek veidota liela daļa dabas aizsardzības plānu.

Taču jāatzīst, ka praktiski visur pasaule dabas aizsardzība un saimnieciskā attīstība tiek pretnostināta un bieži vien

nosacījumi arī aizliegtajām darbībām. Bijušais Aizkraukles pagasta pārvaldes vadītājs **Jānis Bāliņš** atklāj, ka savulaik bijusi pamatiņa cīņa, lai pašvaldība saglabātu zemi Daugavas krastā un pie parka teritorijā esotā karjeru, kas ir iecienīta peldvieta. Daudzi grībejuši tikt pie zemes gābala tādā ipašā vietā. Tomēr galvenā rūpe par parka teritoriju apsaimniekošanu izveidošanas mērķiem, teritorijas platību un dažādu aizsardzības pakāpi – atlaujām un aizliegtajām darbībām.

No 42 Latvijas dabas parkiem lielākie ir Abavas senlejas dabas parks, Daugavas loki, Engures ezera dabas parks, Kujas un Papes dabas parki, kas plešas vairāk nekā 10 000 hektāru platībā. Pats mazākais ir 74 hektārus lielais Milzukalna dabas parks Smārdē.

Bauskas, Rundāles, Vecumnieku un Iecavas novada ipaši aizsargājamās dabas teritorijas:

Bauskas dabas – parks

(2004, 1079 ha)

Septiņi dabas liegumi (Īslīce, Panemūnes meži, Dūnēzera purvs, Kalēju tīrelis, Seržu tīrelis, Vāveres ezers, Zalezers purvs); **viens mikroliegums** (Dublukrogs, Maitīku avoti); **devīni dabas pieminekļi** (Sērādīki, Sēravoti Zalajā purvā, Abavas Velnala, Cimberīmuļu krauja, Cēres parks, Imulas dolomīta klintis, Kalnamuižas kraujas, Langsēdes klintis, Velnas acs avots) un **četri dendrológiskie stādījumi** (Kartavalka aleja, Rūmenes aleja, Jaunmoku aleja, Vecmoku alejas).

Sēši dabas liegumi (Apšuciema zāļu purvs, Plienciema kāpa, Čužu purvs, Riesta-Džūkstenes purvs, Tumes meži, Matkules meži); **dīvi mikroliegumi** (Dublukrogs, Maitīku avoti); **devīni dabas pieminekļi** (Sērādīki, Sēravoti Zalajā purvā, Abavas Velnala, Cimberīmuļu krauja, Cēres parks, Imulas dolomīta klintis, Kalnamuižas kraujas, Langsēdes klintis, Velnas acs avots) un **četri dendrológiskie stādījumi** (Kartavalka aleja, Rūmenes aleja, Jaunmoku aleja, Vecmoku alejas).

Bauskas, Rundāles, Vecumnieku un Iecavas novada ipaši aizsargājamās dabas teritorijas:

Bauskas dabas – parks

(2004, 1079 ha)

Septiņi dabas liegumi (Īslīce, Panemūnes meži, Dūnēzera purvs, Kalēju tīrelis, Seržu tīrelis, Vāveres ezers, Zalezers purvs); **viens mikroliegums** (Ozoldārzs) un **septiņi dabas pieminekļi** (Mūsas šosejmalas bērzu aleja, Ceraukstes šosejmalas aleja, Kulšēnu avots, Pamūšas parks, Iecavas alejas, Bārbeles sērūdeņraža avots, Skaistkalnes karsta kritenes).

Aizkraukles, Kokneses, Pļaviņu, Skrīveru, Neretas un Jaunjelgavas novada ipaši aizsargājamās dabas teritorijas:

Daugavas ieļejas dabas parks;

Dabas liegumi - Aizkraukles purvs un meži, Ozolkalni Skrīveru novadā, Šķibju purvs Kokneses novadā, Dzilnas dumbrāji un Mazzalvītes purvs Neretas novadā, Aklaits purvs, Ellites purvs un Gasparona purvs Jaunjelgavas novadā, Vesetas palienes purvs un Klaintīne Pļaviņu novadā;

Dabas piemineklis Skrīveru-Madlienes ceļa bērzu aleja un Korkuļu sausgultne un pazemes upe Jaunjelgavas novadā.

Tīreļa taka Kemeru nacionālajā parkā

Tukuma, Kandavas, Jaunpils Engures novada ipaši aizsargājamās dabas teritorijas:

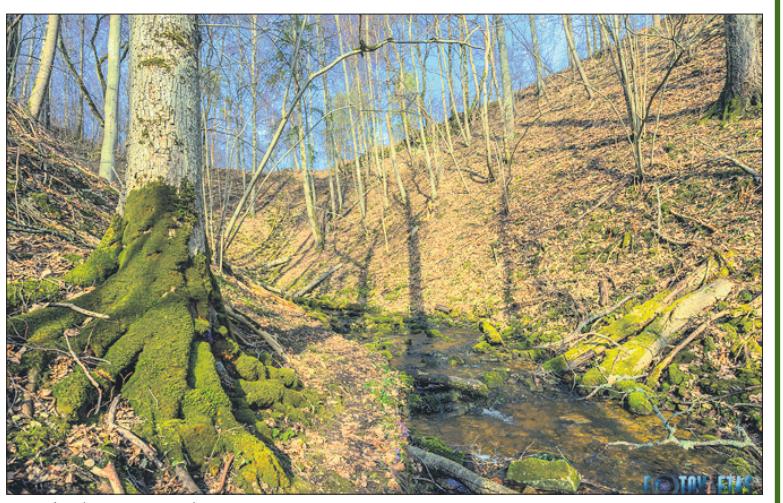
Viens no valsts četriem nacionālajiem parkiem – **Kemeru nacionālais parks** (1997., 36 180 ha)

Trīs dabas parki: valsti lielākais **Abavas senlejas** (dibināts 1957. gadā; 14 933 ha); **Engures ezera** (1957., 12 580 ha) un valsti mazākais **Milzkalna dabas parks** (74 ha; 1987.)

Aizsargājamā – Rīgas jūras līca teritorija

Dabas liegumi - Aizkraukles purvs un meži, Ozolkalni Skrīveru novadā, Šķibju purvs Kokneses novadā, Dzilnas dumbrāji un Mazzalvītes purvs Neretas novadā, Aklaits purvs, Ellites purvs un Gasparona purvs Jaunjelgavas novadā, Vesetas palienes purvs un Klaintīne Pļaviņu novadā;

Dabas piemineklis Skrīveru-Madlienes ceļa bērzu aleja un Korkuļu sausgultne un pazemes upe Jaunjelgavas novadā.

Kulšēnu sēravots

Dzīve un saimniekošana īpaši aizsargājamā dabas teritorijā – gods vai sods?

Dabas aizsardzības pārvaldes speciālisti norāda, ka pastāv daudz mitu par to, ko var un nevar darīt, dzīvojot un strādājot īpaši aizsargājamā dabas teritoriju sarakstā – „Natura 2000“ teritoriju tīkla. Daugavas kreisajā krastā Jaunjelgavas novadā dabas parka teritorijā lielākoties klāj meži, tā ir maz apdzīvota, un saimnieciskā darbība notiek ļoti minimāli. Turpretī labajā krastā – Aizkraukles un Skrīveru novadā – jau vēsturiski šī darbība bijusi krieti aktīvā. Šajā pusei ir vairāki zemnieki, kas nodarbojas galvenokārt ar dārzenu audzēšanu, ir uzņēmēji, kas piedāvā tūrisma pakalpojumus un naktismitnes.

Lielā priekšrocībā ir tas, ka vairāki zemes gabali Daugavas krastā pieder pašvaldībai, līdz ar to ir nodrošināta pieejamība Daugavai, ko izmanto ļoti daudz atpūtmielu un makšķernieku.

Bijušais Aizkraukles pagasta pārvaldes vadītājs **Jānis Bāliņš**

atkāj, ka savulaik bijusi pamatiņa cīņa, lai pašvaldība saglabātu zemi Daugavas krastā un pie parka teritorijā esotā karjeru, kas ir iecienīta peldvieta. Daudzi grībejuši tikt pie zemes gābala tādā ipašā vietā. Tomēr galvenā rūpe par parka teritoriju apsaimniekošanu izveidošanas mērķiem, teritorijas platību un dažādu aizsardzības pakāpi – atlaujām un aizliegtajām darbībām.

Taču jāatzīst, ka praktiski visur pasaule dabas aizsardzība un saimnieciskā attīstība tiek pretnostināta un bieži vien

nosacījumi arī aizliegtajām darbībām. Bijušais Aizkraukles pagasta «Ceplos» jau vismaz 30 gadus dzīvo un saimnieko Baumanu ģimene, kas šajā vietā pirmā sāk domāt par tūrisma attīstību. Tūristi «Ceplos» iegriežas visā bieži vienā vietā. Tomēr galvenā rūpe par parka teritoriju apsaimniekošanu izveidošanas mērķiem, teritorijas platību un dažādu aizsardzības pakāpi – atlaujām un aizliegtajām darbībām.

Kad ieguvām ipašumā šo zemi, te bija kolhoza izgāzītuvē. Dabas parka statusu šai teritorijai piešķira kā kompensāciju pēc Pļaviņu HES uzelzīmju un Daugavas upes uzpludināšanas, lai kaut nedaudz saglabātu ainavisko skatu. Vidusdaugavas kanjonā. Statīsu gan piešķirā, bet jegas no tā nebija nekādas. Te bija akmeņu, kas novākti no laukiem, kaudzes, čupās sastumti krūmi, pilns ar drazām. Rīkotgs čukulājs. Ko varējām, izmantojām celtīnēcībā, kravām vēdam projām atrikumus, līdz beidzot panācam, ka šī vieta kļūst ainaviski pievilcīga,” stāsta Imants Baumanis. Viņš pamanijis vēl kādu būtisku problemu. Dabas parkā plašā teritorijā gobas un ošus skārusi slimība un koki nokaltuši. Ir daudz nolūtuši kokus, kas pārkrituši pāri pastāgu takām, līdz pieķluvi krastam un apdraud cilvēkus. Problema tā, ka saugus koki vairs nevar redzēt, viss ir aizaudzis,” stāsta Imants Baumanis un aicina ekskursiju. Izbraucot pa parku, par to var ari pārliecītās. Imants rāda kādu vietu, kas reiz izveidota kā skatus laukums, no kura vajadzētu pārvērsties skaistam skatam uz Aizkraukles pilssdrupām un Daugavu, bet paši pieķluvi redzams vien liels koks, kas aizsedz visu skaita skatu.

Sāpīga problema parka iedzīvotām ir ērēmām atcīlēm un cīlēm, kas ved urāniem, kā arī vairākām vērtīgām aina zonas, plānā iezīmētās vietas, kur varetu būt skatu laukumi, laivu pīstātnes, atpūtas vietas. Taču, lai aina varetu būtību, iezīmētās vietas jāatlītā un jākopī. Bet te atkal ir jāatlītās – kurš to darīs?

“Tūrisms atbrauc uz dabas parku un prasa: nu kur tad ir tā skaista ainavu? Nu pie manis vārbūt ir un vēl pie vecās Aizkraukles baznīcas, pilskalnā, bet visur citur šā ainavu vairs nevar redzēt, viss ir aizaudzis,” stāsta Imants Baumanis un aicina ekskursiju. Izbraucot pa parku, par to var ari pārliecītās. Imants rāda kādu vietu, kas reiz izveidota kā skatus laukums, no kura vajadzētu pārvērsties skaistam skatam uz Aizkraukles pilssdrupām un Daugavu, bet paši pieķluvi redzams vien liels koks, kas aizsedz visu skaita skatu.

Aizkraukles novada dome, kura vārētu būtību, iezīmētās vietas, kur varetu būt skatu laukumi, laivu pīstātnes, atpūtas vietas, volejbola laukumi un sakārtoti ceļi līdz šīm vietas. Aktīvās atpūtas sezonas laikā te tiek savākti atrikumi un noplājuta zāle.

Aizkraukles novada dome, kura vārētu būtību, iezīmētās vietas, kur varetu būt skatu laukumi, laivu pīstātnes, atpūtas vietas, volejbola laukumi un sakārtoti ceļi līdz šīm vietas. Aktīvās atpūtas sezonas laikā te tiek savākti atrikumi un noplājuta zāle.

Sāpīga problema parka iedzīvotām ir ērēmām atcīlēm un cīlēm, kas ved urāniem, kā arī vairākām vērtīgām aina zonas, plānā iezīmētās vietas, kur varenu būtību, iezīmētās vietas jāatlītā un jākopī. Bet te atkal ir jāatlītās – kurš to darīs?

Aizkraukles novada dome, kura vārētu būtību, iezīmētās vietas, kur varenu būtību, iezīmētās vietas jāatlītā un jākopī. Bet te atkal ir jāatlītās – kurš to darīs?

Aizkraukles novada dome, kura vārētu būtību, iezīmētās vietas, kur varenu būtību, iezīmētās vietas jāatlītā un jākopī. Bet te atkal ir jāatlītās – kurš to darīs?

Aizkraukles novada dome, kura vārētu būtību, iezīmētās vietas, kur varenu būtību, iezīmētās vietas jāatlītā un jākopī. Bet te atkal ir jāatlītās – kurš to darīs?

A

Katram reģionam – sava atkritumu poligons

► 1. lpp.

Situācija Aizkraukles-Jēkabpils pusē

Uzbūvēts ES un LR normatīvo aktu prasībām atbilstošs sadzīves atkritumu poligons «Dzīlā vāda» un kompostēšanas laukums Mežāres pagastā Krustpils novadā; izveidota papildu infrastruktūra, kas nodrošinās poligona efektīvu darbību: atkritumu šķirošanas stacija Jēkabpils pilsētā; divas atkritumu šķirošanas-pārkraušanas stacijas – Aizkrauklē un Madonā; kompostēšanas laukums Madonas novada «Lindēs»; iegādāta atkritumu apsaimniekošanas sistēmu apkalpojošā specializētā tehnika.

Pabeidzot Vidusdaugavas reģiona sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projektu, ir izveidota videi draudzīga un ekonomiski efektīva sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēma Vidusdaugavas reģionā.

FOTO - Ivars Bogdanovs

«Grantiņu» poligona slēgšana atklāj atkritumu apsaimniekošanas politiku bijušā Bauskas rajona teritorijā

Bauskas novada dome pieņemusi lēmumu 2019. gada 31. decembrī slēgt atkritumu poligona «Grantiņi» un sākt tā rekultivāciju. Tiesa, pieņemtais lēmums nedod atbildi uz jautājumu – kur liks Rundāles un Bauskas novadā raditos atkritumus?

Savulaik Bauskas rajona vadība un vēlāk Bauskas un Iecavas novada vadība ar pašvaldības aģentūras «Zemgales EKO» pārīzību piesaistīja Eiropas Savienības līdzfinansējumu un izveidoja situāciju, kad Zemgales reģionā, atšķirībā no citām Latvijas vietām, pastāv divi atkritumu poligoni – gan «Brakšķi» Jelgavā, gan «Grantiņi» Bauskas un Iecavas novadu pierobežā. Izrādās, «Brakšķu» poligons Jelgavas novadā ir attīstījies, bet «Grantiņi» – ne, turklāt Bauskas un Rundāles novada atkritumu pieņemšana «Brakšķos» nav paredzēta.

Sasniegtas apjomu robežas

Bauskas novada domes sēdē SIA «Vides serviss» juriste **Inese Gailīte** informēja par pašreizējo situāciju. 2013. gada 5. jūnijā Valsts vides dienesta Jelgavas reģionālā vides pārvalde izsniedza operatorei – SIA «Zemgales EKO» – A kategorijas piesārņojošās darbības atļauju «Grantiņos». 2018. gada 5. jūlijā pieņemtais jauns lēmums: palielināt apglabājamo atkritumu daudzumu līdz 80 000 m³ jeb 96 000 tonnu, pagarinot ekspluatācijas laiku. Pašlaik poligona «Grantiņi» krātuve apglabāto atkritumu tilpums sniedzis aptuveni 92 000 tonnu, un plānots, ka līdz 31. decembrim tur būs paredzētas 96 000 tonnu.

Ugīs Saukums, SIA «Vides serviss» prokūrists, informēja, ka šogad pārprofilētas poligona nogāzes, lai varētu uzkrāt vairāk atkritumu.

Deputāti interesējās, vai nav iespējas piesaistīt finansējumu poligona attīstībai, lai atkritumu šūnas varētu pārstrādāt. «Tas būtu pirmsākums šāda veida poligons Latvijā. «Getliņos» šūnas pāršķiro un atkritumus dedzina. Bija sadarbības variants ar Krievijas uzņēmumu, bet mums ir pārāk mazs apjoms. Ja iekārtu atved, tad «Grantiņu» atkritumi nesedz izmaksas – nav rentabilitātes.

«Grantiņi» ir vismazākais poligons – tur ir tikai 0,6 procenti no Latvijas atkritumu apjomā,» pauž U. Saukums, un Bauskas novada domes deputāti nobalsoja par poligona slēšanu.

Jāmaksā par rekultivāciju

Ar vienu lēmumu gan būs par maz – poligonam jāveic rekultivācija. To, kā šis process notiks, noteiks Valsts vides dienests. Tomēr jau tagad ir skaidrs, ka izmaksas ir mērāmas vairākos simtos tūkstošu eiro. Atkritumu apsaimniekošanas tarifā bija iekļauts maksājums par plānoto poligona rekultivāciju, bet kontā uzkrātā summa – 112 000 euro – pavisam noteikti būs pārāk maza.

Bauskas novada domes sēdē deputāti interesējās par spējamām izmaksām. U. Saukums informēja, ka 30 gadu būs jānodrošina izgāztuvēs monitorings, kas varētu izmaksāt apmēram 3000 eiro gadā, vēl infiltrāta izvešana, plāšana un apsaimniekošana. Iespējamās apsaimniekošanas izmaksas gadā varētu būt apmēram 10 000 eiro. Turklat vispirms jāveic rekultivācija – poligons jāpārsedz ar pusmetru biezū māla kārtu, jāsakārto infrastruktūra, jādemontē gāzes utilizācijas ie-kārtu. Rekultivācijas izmaksas

vien varētu būt 130 000 euro. Ja atkritumu poligona saskatīs kādu attīstības stratēģiju, šis izmaksas varētu iekļaut apsaimniekošanas tarifā. Cītādi līdzekļi būs jāmeklē Bauskas novada budžetā.

«Brakšķiem» – pārsteigums

Kur paliks atkritumi? U. Saukums domes sēdē bija pārliecīnts, ka Jelgavas reģionālā vides pārvalde nozīmēs vietu, kur tos vest, un tas būs «Brakšķu» poligons Jelgavas novadā. «Ir noteikts, ka atkritumus nedrikst vest ārpus reģiona – tas nozīmē, ka uz Rīgas netransportēs. Būs jāved uz «Brakšķiem»,» pauž U. Saukums.

«Brakšķu» poligons atšķirībā no «Grantiņiem» pēdējos gados ir ievērojami attīstījies, tur ir šķirošanas līnija, apstiprināti konkrēti attīstības mērķi. Tas lāva samazināt maksu par atkritumu noglabāšanu – atkritumus «Brakšķos» pieņem par zemāku cenu nekā «Grantiņos». Līdz ar to mūspusē varētu pieaugt vienīgi transporta izmaksas. U. Saukums skaidroja, ka par maksājuma apmēru domās novada domes sēdē oktobrī.

Tikmēr «Brakšķu» pārvaldnieci – SIA «Jelgavas komunālie pakalpojumi» – šis lēmums ir pārsteigums: «Atbilstoši Zemgales reģionālajam atkritumu apsaimniekošanas plānam, projektiem atkritumu poligonus «Brakšķi» un atkritumu šķirošanas staciju «Brakšķi», to plānoto jaudu aprēķinos netika īņemts vērā «Grantiņu» poligona ievestais atkritumu daudzums,» informē SIA «Jelgavas komunālie pakalpojumi» valdes loceklis un ražošanas direktors **Alvis Grīnfelds**. Ko nu?

Unikālais reģions

Šāda situācija, izrādās, radusies savulaik pieņemu un nepieņemu lēmumu dēļ. «Valsts kopējā apsaimniekošanas plānā bija paredzēts, ka reģionā būs viens poligons. Zemgalē tomēr palika divi – «Brakšķi» un «Grantiņi». Kas to pieļāva un kāpēc, nevaru pateikt,» skaidro Valsts vides dienesta Jelgavas reģionālās vides pārvaldes direktors **Hārdijs Verbelis**.

Bauskas rajona vadība jau 2007. gadā kopā ar Jelgavas reģionu izveidoja pašvaldību aģentūru «Zemgales EKO», kas nodarbojās ar abu poligoni attīstību, uzklaušot novadu prasības. «Brakšķu» poligona iestenoja attīstības plānu, neņemot vērā atkritumu apjomu, ko nodod «Grantiņos». Ja būtu bijis tikai viens poligons, tad tā attīstību plānotu, neņemot vērā visa reģiona vajadzības. Tagad ir problēma – «Brakšķos» nedz poligona ietilpību, nedz šķirošanas iekārtu noslogojumu nav paredzēts papildināt ar Bauskas un Rundāles novada atkritumiem.

«Mēs nevaram pieprasīt, lai Dobeles novads vai Jelgavas pilsēta tagad ved mazāk atkritumu,» saka H. Verbelis.

Neīstenotais plāns

Viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc līdz šim problēmai ar «Grantiņiem» bija pievērsta maza uzmanība, ir savulaik izstrādātais

poligona paplašināšanas projekts, kura īstenošanai bija jāsākas jau pirms laba laika. To joti gaidīja, bet tagad Bauskas novada domes sēdē par to nemineja ne vārda.

Likvidējot «Zemgales EKO», atkritumu poligona apsaimniekošanu deleģēja SIA «Vides serviss», kas 2016. gadā piedāvāja paplašināšanas plānu. Tas paredzēja jaunas atkritumu noglabāšanas šūnas izveidi 1,6 hektāru platībā, pievienojot 180 000 m³ kapacitāti jeb 216 000 tonnu, kas paīdzinātu poligona darbību par 18–20 gadiem. Bija plānota mehāniski manuālas atkritumu šķirošanas līnijas uzstādīšana – ar to varētu pāršķirt 10 000 tonnu atkritumu gadā. Bioloģiski noārdāmo atkritumu kompostēšanas laukuma kapacitāte būtu 4000 tonnu gadā. Bija paredzēts izveidot būvgružu un lielgarbīta atkritumu regenerācijas laukums, ierikot poligona atkritumu gāzes savākšanas, utilizācijas un mitrināšanas sistēmu.

Plānu apstiprināja Bauskas un Iecavas novada dome, jau 2017. gada oktobrī saņemts atzinums no Vides pārraudzības valsts biroja par ietekmes uz vidi novērtējumu saistībā ar esošās infrastruktūras paplašināšanu «Grantiņos», bet tālāka virzība nenotika. «Bija ideja – ja ES fondu plānošanas periodā no 2013. līdz 2020. gadam būs atbalsts jaunu atkritumu poligoniem ierīkošanai, tad starp veco, jau rekultivēto šūnu un jauno šūnu, kuru beidzam piepildīt līdz šī gada beigām, ierīkosim jaunu. ES fondu atbalsts šādām aktivitātēm netika paredzēts, un ideju par atkritumu poligona «Grantiņu» paplašināšanu atmeta,» skaidro Bauskas novada domes priekšsēdētāja vietnieks **Voldemārs Čačs**. U. Saukums vērtē, ka jebkurā gadījumā plāna īstenošana nebūtu efektīva – Bauskas novadam ir par maz atkritumu, lai uzturētu mūsdienīgu atkritumu šķirošanas un utilizācijas sistēmu, un arī pašreizējo poligona skaits var samazināties tādu pašu iemeslu pēc. «Pieļauju, ka ar laiku Latvijā vispār paliks tikai trīs atkritumu poligoni,» saka U. Saukums.

Kur liks Bauskas un Rundāles novada atkritumus? H. Verbelis vērtē, ka vajadzēs iesaistīties Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, pārskatot noteikumus, jo daļu atkritumu droši vēl vajadzēs vest uz «Getliņu» poligonus Rīgā, kur var apstrādāt lielaku atkritumu daudzumu. Reālo nākotnes ainu iezīmēs diskusijas arī ministriju līmenī.

ULDIS VARNEVIČS

Pielikums sagatavots ar Latvijas Vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu un sadarbibā ar biedrību «Abavas ielejas attīstības centrs»